

**נאום של פרופסור יהודה ריינהרץ, נשיא קרן מנדל
בטקס חנוכת קמפוס ג'ק, ג'וזף ומורטון מנדל החדש
ובניין בצלאל אקדמיה לאמנויות ועיצוב ירושלים**

10 בנובמבר 2022

נשיא המדינה מר יצחק הרצוג ורעייתו הגב' מיכל הרצוג
יו"ר הוועד המנהל, מר דן מרידור ורעייתו
נשיא בצלאל, מר עדי שטרן
מנכ"ל בצלאל, מר דור לין

שלום רב

הרעיון להקמתם של בתי ספר לאמנות בתחילתה של המאה שעברה היה רדיקלי. אפילו שילוב המילים הזה, "בית ספר לאמנות", היה חריגה מן המוכר.

עד לאותו הזמן אמנים (ציירים, פסלים, ארכיטקטים), נהגו להתלמד ב-ATELIERS אצל רב האמן בתחום. הם היו מגיעים אל הסטודיו של האמן, והוא היה מעמיד בחזית החדר מודל – אולי אדם, אולי טבע דומם. המתלמדים היו מציירים או מפסלים, ורב האמן היה מתקנם. לחלופין, הוא היה מאפשר להם להצטרף לצוות שתכנן או צייר או בנה פרויקט כזה או אחר, בחתימתו. כך למדו אמנים צעירים אמנות (במערב) מאות שנים.

לאמנות לא הייתה "פדגוגיה", ולהוראתה לא היה "קוריקולום", ואף אחד לא יכול היה לומר מה הם הנדבכים השונים בחינוכו של אמן, מה החובה ומה הרשות, מה הרעיונות הפילוסופיים שבהם נעוזה תפיסת העולם האסתטית של סטודיו כזה או אחר, ובקיצור: מדוע כך ולא אחרת.

אנשים כמו בוריס שץ וחבריו, מקימי בצלאל, היו פורצי דרך: לא רק באופן שבו חשבו על אמנות ועשייתה - זאת בוודאי. אבל גם בהבנתם את כל מה שמלווה את העשייה האמנותית: הפדגוגיה הכרוכה בהכשרת אמנים, המרחב שבו היא מתקיימת, והקהילה שעמה היא עומדת ביחסי גומלין. עבור בני דורם של שץ וחבריו, מייסדי בצלאל, המושג "בית ספר לאמנות", מוסד עם פדגוגיה מוסדרת ותפיסה רחבה של מה שעשייה אמנותית מן הראוי שתכלול – כל אלה היו בגדר מהפכה.

ואכן, חזונו של שץ חרג מכותלי המוסד גרדא. יתרה מזאת: לא היה זה חזון עבור "מוסד". היה זה חזון רחב עבור קהילה, תעסוקה, עיר, והחיים בה ביחד כפי שהם מתאפשרים דרך, ולאור, העשייה

האמנותית. בית הספר לאמנות בצלאל היה אמור לאפשר עצמאות כלכלית ביישוב ויצרנות שיתופית מקומית תוך שהוא מטפח את מלאכות היד ואת העשייה האמנותית המשותפת. ובה במידה שבית הספר אמור היה לקדם את היישוב, כך גם הישוב *מזקק* לבית הספר, שכן, לדידו של שץ, אין קהילה יכולה להיבנות ללא אמנות, ואין עיר ללא מוסד שממנו תגיע בשורת האמנות.

מאז חלפו קרוב למאה ועשרים שנה, והמוסד עבר תהפוכות רבות. הוא נסגר לזמן קצר בסוף שנות העשרים ונפתח מחדש ב-1935. עברו בין כתליו דורות רבים של מורים ומורות. הקוריקולום התרחב, מספר הסטודנטים גדל, ותחומי ההוראה כוללים היום ענפים ששץ לא יכול היה לדמיין (תקשורת חזותית וחומרית, אמנויות מסך ואנימציה וכו'). אבל דבר אחד נותר כשהיה עוד מהיווסדו של בית הספר בתחילת דרכו. כוונתי לתפיסה של בצלאל, היום אקדמיה לאמנות ועיצוב, את עצמה כמרכיב מרכזי, הכרחי לעיצוב פני העיר, הסביבה והקהילה שבה היא מתקיימת *דרך האמנות*.

הבניין החדש הזה שבפתחו אנו עומדים היום, והקמפוס שבתוכו הוא נבנה, שניהם על שם ג'ק, ג'וזף ומרטון מנדל, הם הבית הרביעי של בצלאל בתקופת קיומה. מביתה של הקיסרית האתיופית בשכונת החבשים שבה התחיל, דרך בית האמנים שאליו עבר, וכלה בבניין הגדול שחלש על מורדות מדבר יהודה בהר הצופים – כולם שירתו את משימתו של המוסד נאמנה – כל אחד בדרכו. אבל הבניין הזה, בעיצוב הצוות הגאוני של SANAA הוא אולי האפופיאוזה של חזונו של שץ. ומורט מנדל, אף שלא קרא בכתביו של שץ, ידע וחש זאת. כשהתגלגלה לפתחו ההזדמנות לתמוך בבניית הקמפוס החדש של המוסד כאן בלבה של העיר ירושלים, הוא לא היסס. הוא הבין שמתנת העיר לבצלאל, פיסת הקרקע הזו שערכה לא יסולא בפז, היא חלק מאותה תנועת גומלין היסטורית. ושבתמורה, מתנת בצלאל לעיר היא הפריחה התרבותית האמנותית והאינטלקטואלית שתעלה בקנה אחד עם חזונו של מייסד האקדמיה, ותחדש את רוחה של העיר ושל המדינה כולה.

ואכן, אנחנו צופים שכאן במרכז העיר ירושלים ייווצר קמפוס עירוני שוקק שמהדהד בתכנונו את טשטוש הגבולות בין הפנים והחוץ, בין החדש לישן, בין האמנות לחיים בעיר. הפדגוגיה של שץ מקבלת כאן את גילומה האולטימטיבי, ואנחנו בקרן מנדל גאים לתרום תרומה כה טרנספורמטיבית לעיר ולאמנות, ודרכה להיות חלק מן התנועה הזאת אל העתיד: עתידה של ירושלים ועתידה של האמנות הישראלית.

עלו והצליחו!